

ILUSTRIRANI SLOVENEČ

. T E D E N S K A . P R I L O G A . S L O V E N E Č A .

Leto VI

7. decembra 1930

Štev. 49

Naši gradovi: Krumperk pri Domžalah

Ta grad je prišel po šeststoletnem obstoju nedavno v slovenske roke (veleindustrija Pogačnika iz Maribora). V zgodovini se omenja grad prvič l. 1338., že zgodaj je prišel v posest vitezov Raubarjev, nato je prešel v roke rodbine Rasprov, ki je bila v sorodu z Valvasorji. Nazadnje so bili njegovi posestniki baroni Rechbachi.

Črnogorski kmetje v Sloveniji

V drugi polovici p. m. je obiskala skupina črnogorskih kmetov, 38 po številu, Slovenijo in si ogledala njene naravne lepote in visoko slovensko gospodarsko kulturo. Bili so očarani nad obojim in z najlepšimi utisi so se zopet vrnili v svojo kršno domovino. Naša slika nam kaže dobrodošle goste z njih slovenskimi spremljevalci pred kmetijsko šolo v Škofji Loki.

(Foto Benko I.)

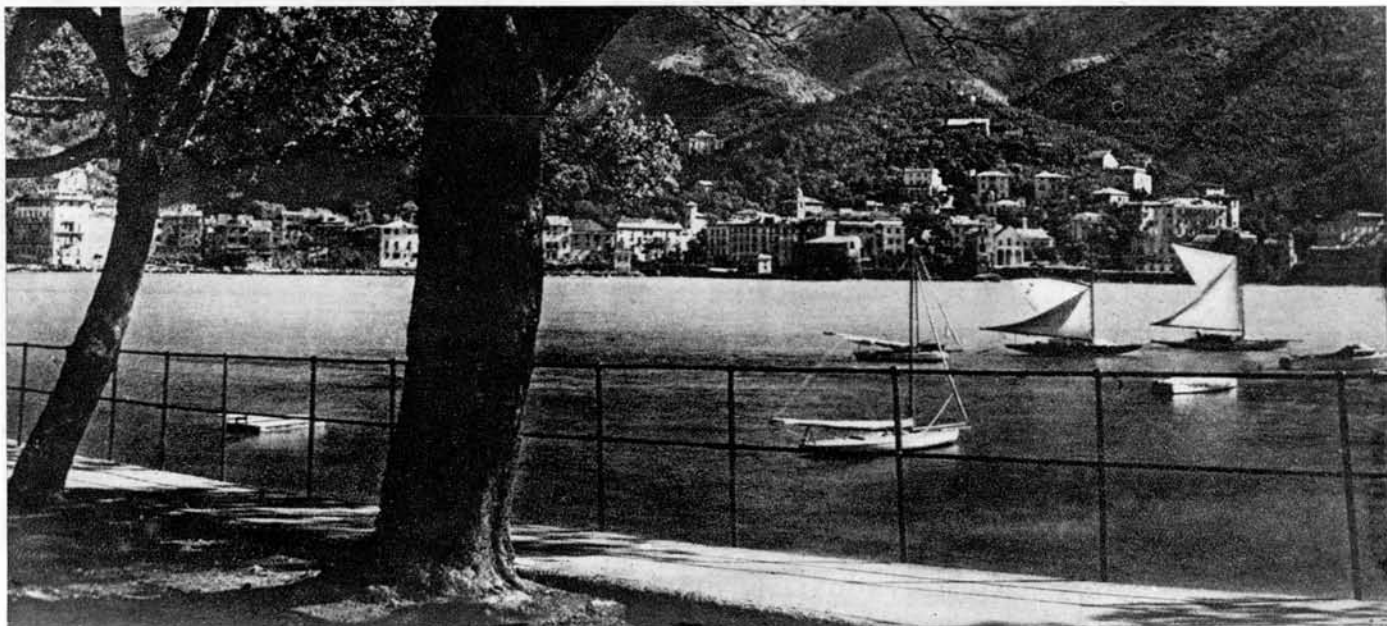
Dr. Jos. Čerin,

priljubljeni in zaslužni kapelnik godbe naše dravske divizije, ki je obhajal 23. p. m. 40 letnico svojega kapelnikovanja. Čerin je doma iz Komende (* 1867), glasbene študije je dovršil na Dunaju, potem je deloval kot kapelnik po raznih krajih (od l. 1905 pri vojaških godbah), po prevratu je pa sestavil svojo današnjo godbo dravske divizije, s katero je priredil že 24 velikih simfoničnih koncertov in nad 250 promenadnih koncertov.

Na levi: Pogled v razstavo Strahlove zbirke v Narodni galeriji, ki sta jo nakupila naš Narodni muzej in Narodna galerija. Zbirka je velike zgodovinske in umetniške važnosti in z njeno pridobitvijo sta prišla oba naša kulturna zavoda v posest dragocenih umetnin.

Na desni: Prizor iz II. dejanja Verdijeve opere »Moč usode«, ki jo v letošnji sezoni prvič izvaja naša opera.

Pogled na obmorsko kopališče Rapallo, vzhodno od Genove, kjer je bila pred 10 leti (12. XI, 1920) določena sedanja jugoslovansko-italijanska državna meja.

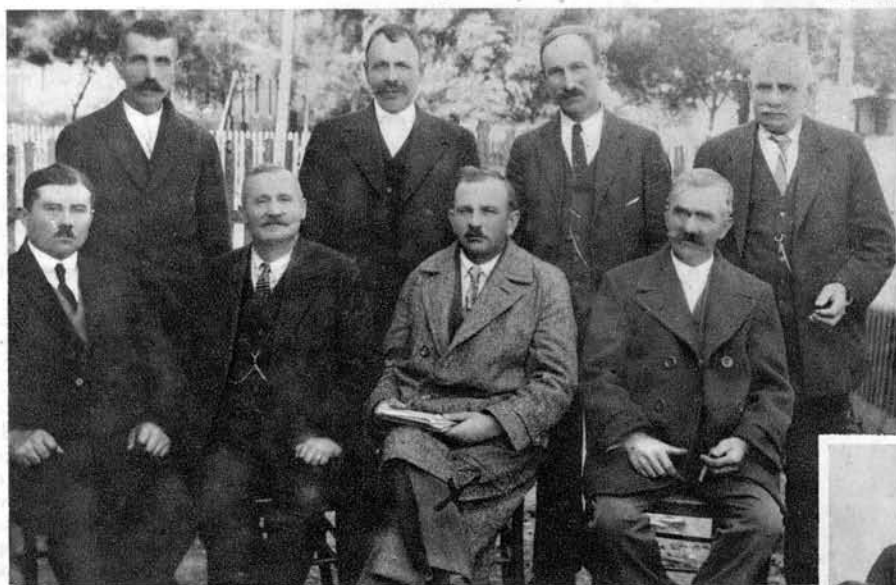

Varhi naše državne meje napram Italiji. Oddelek finančne kontrole v Žireh nad Škofjo Loko. Slika je posneta pri novi stražnici tik državne meje.

Na novo regulirana struga potoka Kravnjak v Ratečah na Gorenjskem, ki je prizadejal vaščanom doslej toliko škode. Po prizadevanjih tamošnjega župnika, duh. svet. Lavtizarja, so ga letošnjo jesen uklenili v močan betonski oklep, zato je pričakovati, da bo sedaj ukročen. Naša slika nam kaže strugo v prvem letošnjem snegu.

Na levi: Odbor zadruga mlinarjev in žagarjev v Slov. Bistrici, ki obhaja letos svojo štiridesetletnico. V sredini njen večletni, agilni načelnik A. Lah.

Spodaj: Velikolaška dekleta, ki so se udeleževale letošnje kmetijsko-gospodinske šole.

Spodaj: Kralj, boter desetemu sinu slovenskega rudarja. Dne 16. p. m. so imeli v Hrastniku lep praznik. Revna rudarska rodbina Franca in Amalije Šoster na Logu št. 167 pri Hrastniku je dobila 18 otroka. Živih je bilo 9 sinov in 2 hčerki in ker je bil sin tudi poslednji, deseti, je prevzel botrstvo sam kralj, katerega je zastopal g. polkovnik Rojnik iz Celja. Na krstni dan so vihrale zastave po vsem Hrastniku in krst se je vršil s sveto mašo. Pred sv. obredom je g. vikar v ginljivem govoru omenjal trpljenje in žrtve delavske matere, ki je vzgojila toliko otrok Bogu in domovini. Ko bodo premnoge druge rodbine, okužene po beli kugi, že davno izumrle, bo Šosterjev rod rasel kot mogočno drevo. Kraljevi zastopnik je izročil detetu zlato verižico z zlatim križcem in 20 dinarski cekin kot dar visokega botra.

Na desni:
Gorenjska
korenina.

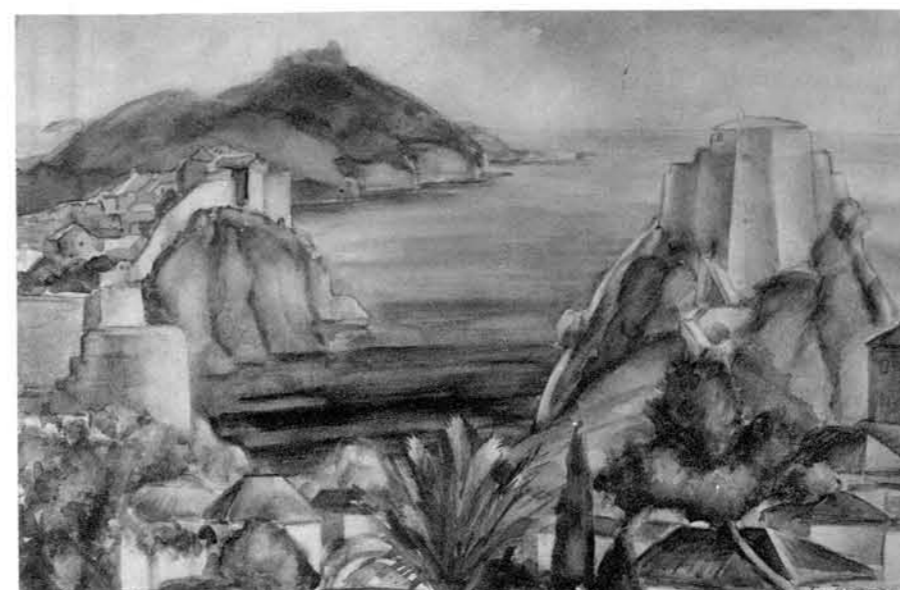

Gospa sveta, akvarel iz leta 1950.

Tirolski pejzaž, akvarel iz leta 1950.

Znamenje v Zili, akvarel iz leta 1927.
(Razstavljen na mnogih razstavah.)

Dubrovniški zaliv, akvarel iz l. 1929. — Na desni: Motiv s Hvara, akvarel iz l. 1929.

Motiv iz Londona, akvarel iz leta 1926.
Zgoraj na levi: Motiv iz Škofje Loke, akvarel iz leta 1928.
Na levi: Ljubljanski Grad, olje iz l. 1925. (Razstavljen na letošnji razstavi v Londonu.)
Spodaj: Motiv iz Pariza, akvarel iz leta 1926.

Slovenska likovna umetnost: FRAN ZUPAN

Prav te dni poteče dvajset let, kar je slikar Fran Zupan prvič razstavil svoja dela. Od tedaj je pri nas doma, pa tudi kar je bilo slovenskih umetnostnih razstav izven domovine, skoro ni bilo prireditve, na kateri ne bi bil zastopan vsaj z nekaterimi svojimi akvareli ali oljnimi slikami tudi Zupan. Med slovenskimi akvarelisti je zavzel prav svojevrsten položaj: nele zaradi izvanredne produktivnosti, temveč tudi zaradi svojega dobrega okusa in smisla za pokrajinske značilnosti.

Fran Zupan je Ljubljčan. Že lot dijak je kazal veliko zanimanje za slikarstvo. Prve umetniške pobude sta mu dala že pokojna slikarica Ivana Kobilčeva in pa Ivan Franke. Po maturi se je učil v Jakopičevi slikarski šoli tri leta. Slikali so figuro in pokrajino. Tudi je dobil Zupan najgloblje impulze in tod si je umetniški izuril oko in izostril čute za barvo.

Prvič je razstavil na zgodovinski retrospektivni razstavi v decembru 1910, katero je priredil Jakopič v svojem paviljonu. Že tedaj je kritika opazila novega, še neznanega razstavljalca, in ga prav ugodno ocenila.

Po vojni je sprva z Jakopičem slikal pokrajine, od katerih so najbolj znane slike sipin v okolici Šmarja na Dolenjskem. Naslednje leto 1920 je spet v družbi mojstra Jakopiča slikal po škofjeloški okolici. Iz te dobe so njegove breze, v vseh mogočih barvah in oblikah, nešteto pogledi na značilni Kamnitnik pri Škofji Loki in na prelepa gorenjska polja.

V teh letih je nastal v Zupanu umetniški preokret in pod uplivom struj, ki so takrat pretresale mlado evropsko umetnost, je začutil potrebo, da liniji in barvi poda moč izraza. Iste predmete je slikal vedno iznova, vedno iznova se je trudil najti, kar je posebno značilnega in umetnostno vrednega v njih. Nič več mu ni šlo za lep, ljubeč videz, hotel je dati stvarjem stalnega, pravega njihovega izraza.

Da se izpopolni v umetnosti in se priklopi do lastnega in svojstvenega načina izražanja, je mnogo potoval. Parkrat je obiskal Italijo, Francosko s Parizom, bil je v Londonu, slikal na Tirolskem in prepotoval Nemčijo in Avstrijo. Prav posebno ga je pa umetnostno zanimala naša domača zemlja in tako je skoro vsako leto prepotoval v počitnicah velik del domovine. Natančno pozna Dalmacijo, Bosno, Podonavje, bil je v Stari Srbiji in od povsod je prinesel zbirke najlepših in najznačilnejših pejzažev.

Poglavje zase so pa Zupanovi akvareli s Koroškega. Prehodil je slovenski Korotan po dolgem in počez, obiskal skoto vsako vas, si ogledal vsa tista starinska znamenja ob potih in zanimive cerkvice nad vasi. Njegove koroške pokrajine so prava pesem lepoti slovenske zemlje.

Fran Zupan se je pa tudi organizatorično krepko udeleževal. Bil je med ustanovitelji »Kluba mladik« in pozneje »Slovenskega umetniškega društva«. Pomagal je prirediti, ali pa je celo sam priredil vrsto razstav doma in po državi. Udeležil se je razen v Ljubljani in v Mariboru razstav v Belgradu, Splitu, Sarajevu, Novem Sadu, v inozemstvu pa na Dunaju, v Pragi, v Berlinu, v Hodoninu na Moravskem, v Trstu in nazadnje (s tremi akvareli) na Angleškem v Londonu.

Precej njegovih slik se nahaja v javnih zbirkah (mestna galerija v Splitu, v Novem Sadu, zbirka v prosvetnem ministrstvu v Belgradu, ljubljanska in beograjska občina, na poslaništvu v Londonu in Celovcu itd.). Zelo mnogo njegovih del je pa po stanovanjih ljubiteljev umetnosti, pri nas doma in izven države.

Fran Zupan je eden redkih slovenskih umetnikov, ki se je popolnoma posvetil pokrajinarstvu in to večinoma v akvarelni slikarski tehniki. V tej panogi je dosegel pravo mojstrstvo. Od impresionizma, odkoder je izšel, je prinesel fini čut za barvitost in za najnežnejše odtenke pokrajinskih svojevrstnosti. Ekspresionizem mu je pa dal in poglobil smisel za preprostost, enostavnost in mogočnost izražanja. Iz teh prvin in iz rezultatov dolgoletnih opazovanj, pridobljenih na številnih potovanjih in po tujih galerijah, si je ustvaril Zupan svoj lastni način ustvarjanja, ki mu je pridobil lepo pozicijo v slovenski upodabljaljoči umetnosti.

Iz dubrovniške okolice, akvarel iz leta 1929.

Na desni: Slikar Fr. Zupan. Zgoraj na desni: Pogled na Lokrum.

Spodaj: Iz Kotora, akvarel iz leta 1929.

Spodaj na desni: Pogled na Lapad, akvarel iz leta 1929.

Židje v svoji pradomovini

Vseh Judov je nad 15 milijonov, vendar žive že od razdejanja Jeruzalema l. 70. po Kr. r. raztreseni po vsem svetu brez prave domovine. Največ jih je na Poljskem, v Ukrajini, Romuniji, Združenih državah i. dr. Že več desetletij streme za tem, da bi si osnovali v Palestini zopet svojo narodno državo in T. Herzl je započel v to svrhu veliko, tako zvano zionistično gibanje. Ker so Judje v vseh državah gospodarji ogromnega kapitala, je razpolagalo zionistično gibanje z velikimi sredstvi, toda pravo naseljevanje Judov se je začelo šele po vojni, ko jim je Anglija odprla pot v Palestino. Da si pridobi naklonjenost judovskega kapitala, jim je obljubila namreč angleška vlada med vojno pomoč pri ustanovitvi lastne judovske palestinske države. Iz raznih držav se jih je preselilo v Palestino res nad 100.000, kjer so začeli takoj, denarno izbornopodprti, z največjopoteznejšim kulturnim in civilizatoričnim delom. Poprejšnje pustinje so izpreminjali v cvetoča polja, zidali mesta in vasi ter se uveljavljali na vseh poljih. To prodiranje judovskega elementa v Palestino so seveda takoj od početka postrani gledali Arabci, ki so že več stoletij gospodarji Palestine. Ker so se čutili že prav resno ogrožene na svojih stoletnih tleh, je prišlo spomladi do javnega izbruha dolgo pritajevanega medsebojnega sovraštva in več mesecev so divjali krvavi medsebojni boji.

Na desni: Gojenke neke judovske kmetijske šole pri telovadbi na prostem.

Spodaj: Novonaseljeni judovski kmetje spravljajo svoj pridelek (pomaranče) za odvoz na angleški trg.

Judovski veterani, ki so se že pred 50 leti izselili v Palestino na svojo pest.

Spodaj: Nova elektrarna, ki so jo zgradili novonaseljeni Judje v Palestini v vznožju zgodovinske gore Karmel.

Pogled na ulico novonastalega mesta Tell-Aviva, ki je edino, popolnoma judovsko mesto na svetu.

Na levi: Judovski cowboy, ki straži mlado, izpostavljeno judovsko naselbino pred arabskimi vpadi.

Madžarski ministrski predsednik grof Bethlen v Berlinu. Malokateri evropski politik je tako agilen, kot grof Bethlen. Danes je v Rimu, jutri v Ženevi, pojutrišnjem v Angori, četrti dan zopet v Rimu, peti zopet drugod itd. Povsod mrzlično išče zaveznikov za svoje revizionistične načrte, toda razen v Rimu se nikjer posebno ne navdušujejo za ta edini ostanek fevdalne oligarhije v Evropi. Na sliki vidimo od leve na desno kanclerja Brüninga, Bethlena in prometnega ministra Guerarda.

Na desni: Pogled na ogromno protiboljševiško zborovanje, ki ga je priredila dne 16. p. m. berlinska zveza za varstvo zapadne kulture v tamošnji sportni palači.

Spodaj: Stalni nemiri v Španiji. Španijo pretresajo že od padca diktature težki notranje-politični dogodki, kakor bi imela vsak dan izbruhniti revolucija. Poulični krvavi nemiri so po večjih mestih na dnevnem redu. Naša slika nam kaže močne policijske oddelke na madridskih ulicah, ki varujejo prehode pred stavkujočimi delavci.

Sv. oče Pij XI. otvarja novi vatikanski telefon. V vatikanski državi je bilo pred kratkim instalirano lastno domače telefonsko omrežje, dar neke ameriške tvrdke. Omrežje je za ca 800 števil. Zgornja slika nam kaže slovesno otvarjanje: sv. oče (v sredini) pritisne na poseben gumb, s čimer je postal Vatikan zvezan z zunanjim svetom.

Zgoraj na desni: Kardinal Pacelli, papežev državni tajnik.

Na levi: Japonski ministrski predsednik Hamaguči, na katerega je bil dne 14. p. m. izvršen atentat. Predsednik je bil težko ranjen in ga je bilo mogoče rešiti le s pomočjo ponovne transfuzije krvi enega izmed njegovih sinov. Atentat je imel političen značaj.

Na desni: V Lyonu se je podrl hrib. V noči od 12. na 13. p. m. so se podrli oporni zidovi tamošnjega hribočka St. Jean, plazovi zemlje so udrli skozi široko odprtino in porušili celo vrsto hiš. Naša slika nam kaže gasilce in drugo reševalno osebje pri nevarnem reševanju ljudi in imetja izpod razvalin.

rjava

rdeča-črna

zelena-rdeča

temnomodra

modra

Zbirka zanimivih znamk: Po vrsti od zgoraj: siamska zračna pošta, Belgijski Kongo, znamka turškega Rdečega polmeseča, avstrijska zračna pošta, Ogrska, Sirija, (franc. kolonija).

rjava

Pozor filatelisti!

Najlepše Miklavževu in božično darilo za prijatelje filatelije so jugoslovanske znamke, ki Vam jih nudim v prozornih kuvertah po 50 komadov 16 Din; 75 komadov 25 Din; 100 komadov 30 Din. Dalje 100 raznih evropskih znamk 16 Din.

Vašim malčkom boste napravili največje veselje, če jim nabavite označene znamke po teh zelo ugodnih cenah, dokler traja zaloga. Pri naročilu 10 teh kuvert 25% popusta. Denar in znamke za porte je poslati vnaprej. Naročila se izvršujejo pošto-obratno. — Stavec Ivan, Ljubljana, Jegličeva ul. 10-II.

A. Derental:

33

Singapurska krasotica

Povest

Kaplje dežja so postajale vedno debelejše in so padale vedno gosteje. Nekoliko sekund pozneje so se spremenile v prave potoke. Lile so tako srdito, da so zagrnile ves svet z neprodarno, kakor zid močno zaveso. Zdelo se je, da se je razklalo nebo in se je ododono usula vsa od časov vesoljnega potopa nakopičena voda. V trenutku so planili po obronkih navzdol peneti se hudourniki. Drevored, po katerem se je pred kratkim vozil Rahmanov, se je spremenil v jezero.

Tembolj nepričakovan je bil zato prihod Harum Čandane. Bila je kakor Rahmanov zavita v čez glavo potegnjen nepremočljiv plašč. Pustila je rikšo z vozičkom spodaj pod klancem in pričela počasi lezti navzgor. Bresti je morala skozi potoke nasproti ji drveče vode. Rahmanov ji je planil na pomoč, ne da bi pomislil na svoje bele čevlje. Harum Čandana je dvignila rob plašča, ki ji je zakrival obraz. Bila je vsa mokra. Dež ji je opral trepalnice in obrvi in navzdol tekoča barva ji je pomazala ves obraz z zabavnimi progami.

»O, Vi revica! Kakšni ste videti!« se ji je zasmejal Rahmanov. »Storili ste res junaštvo, da ste se upali...«

S kretnjo roke mu je prestrigla besedo: »Prišla sem Vas svariti! Že drevi ali pa jutri zjutraj morate biti Vi umorjeni! Pobegniti morate čimprej odtod!«

Ustavila se je od razburjenja, ki ji je jemalo sapo. Prav blizu nje je švignil blisk. Nad njunima glavama je zagrmelo. Harum Čandana se je stisnila k Rahmanovu in mu naslonila glavo na prsi. Njene ustnice so trepetale. Rahmanov jo je objel z eno roko. Obstala sta nepremična. Zopet je zasvetil blisk in zaropotal še bolj grozen in oglušljiv grom. Potem je vse nenadno utihnilo. Žuborela je samo voda, ki je neprenehoma lila iz sivkastorjave megle od zgoraj. Harum Čandana je dvignila glavo. Njune oči so se srečale. Solze so urno in gosto orosile njene trepalnice.

»Z Bogom!« je zašepetala komaj slišno. »Nikoli več se ne bova videla — sicer pride smrt!«

»Čigava smrt?« Rahmanov jo je držal za roko, kakor da bi se bal, da od razburjenja ne bo mogla stati na nogah.

»Moja in Vaša! Potem sva oba zapisana smrti! Charlie mi je rekel, da ste Vi zvedeli za njegove skrivnosti. O, moj Bog! Zakaj, zakaj ste to storili? Vi še ne veste, kakšen človek je to!«

»O! Nekoliko ga že poznam! A zvedeti sem hotel, kaj pomeni on Vam? Kakšne pravice ali oblast ima nad Vami?«

Harum Čandana je povsila glavo: »Vzeti ga bom morala...«

Rahmanov je izpustil njeno roko: »Ah, tako sta se torej zmenila!«

Harum Čandana ga je zopet krčevito potegnila k sebi. Njen obraz je pobledele. Črne oči so se široko odprle. »Ne! Ne, ne mislite tako! To je čisto drugače! Sovražim ga, a se ga bojim. Tudi on me nima rad, Potrebuje me samo, ker sem vnukinja zadnjega radže v deželah Džohor in Ujong. Poročiti me hoče, ker sem zadnji potomec vladarske rodbine Durgan-Sokhoma, a potem bo stopil tudi preko mojega trupla, da zasede prestol, po katerem hrepeni. Jaz sem osamljena, ne morem in nimam moči za borbo. A na njegovi strani je mnogo pristavev. Vsi, prav vsi mu sledijo: tudi moj varuh Čelorong in moja dovilja Ramatelim. O, Vi še ne poznate te starke, a pri nas je znamenita! Obvlada vse skrivnosti naših strupov, in to je obsežna, nevarna znanost! O, ta grozna, hudobna Ramatelim! Njena duša je prav tako grozna, kakor je zoprno njeno telo!«

»Če ga nimate radi in ne marate pristati na njegove naklepe — zakaj potem nočete pobegniti od njega?« je vprašal Rahmanov. »Svet je tako velik!«

Harum Čandana se je žalostno nasmehnila. »Vi ste tujec. Vi tega ne boste razumeli! Kako naj od njega pobegnem? Kam? Na vsem svetu, pa naj je še tako velik, ni kraja, kjer me ne bi našli! O, Vi jih ne poznate! Jaz sem rajina, sem vnukinja mogočnega radže in obenem bolj brezmočna, kakor najnesrečnejša sužnja, ker me hočejo zopet oklicati za kraljico!